

List izhaja 1: in 15.
vsakega meseca.
Posamezna štev. 3 K.
Naročnina mes. 6 K.
Rokopisi se ne vra-
čajo in nefrankirana
pisma se ne spreje-
majo.

VOJNI INVALID

Poštnina pla-
čana v gotovini.

Uredništvo
in upravništvo
v Št. Peterski
vojašnici.

Glasilo splošne organizacije vojnih invalidov, vdov in sirot za Slovenijo.

V slogi je moč.

Vsak stan v javnem življenju je danes že sprevidel, da so njegova moč, enakopravnost in uspehi pri dosegu svojih ciljev odvisni le od močnega, solidarnega in enotnega nastopa. Zato so se vse panoge združile v razne stanovske organizacije v katerih člani eden drugemu solidarno pomagajo dvigati ugled in pogoje svojega stanu. Tudi vojne žrtve so se takoj po prevratu zavedale te potrebe. Združile so se v močne stanovske organizacije, katerih je nastalo precej v naši državi.

Cel čas, odkar obstoja povojna doba, se bore te organizacije za pravično rešitev vprašanja vojnih žrtev, ter skrbe za povzdigo njih materijelne in moralne pomoči. Kolikor se je dalo do sedaj v tem pogledu doseči, so le sadovi organizatoričnega, solidarnega dela in nastopa posameznih organizacij, ki pa do sedaj niso bile v tem popolnoma enotne. Naša novonastala država ima več pokrajin, ki so nekatere precej med seboj oddaljene in imajo različne običaje, potrebe in zakonodajstvo.

Centralizacija naše uprave je postavila rešitev vprašanja vojnih žrtev iz vseh pokrajin na eno točko, to je v ministrstvo socialne politike v Beograd. Edino na tem mestu se imajo regulirati zahteve vojnih žrtev iz cele države potom enotnega stalnega zakona. Zato je treba, da se vojne žrtve iz vseh pokrajin, ki imajo različno zakonodajstvo, različne običaje, potrebe in napore, malo bolj med seboj spoznajo, da se v svojih zahtevah zedinijo in nastopijo enotno v borbo za svoje pravice. Le ako bodo močne, disciplinirane in zedinjene med seboj nastopile, da ne bo različnih nazorov, bodo lahko v kratkem brez vsakega zavlačevanja dosegle svoje pravice.

Ako bi pa nastopala vsaka organizacija za se z drugačnimi nazori in predlogi, da ne bi imele edinstva med seboj, bi stalo celo vprašanje nerešeno, treba bi bilo iskati izhoda in bi vlada uvidevši da tega ni, kratkomalo pravice vojnih žrtev brez ozira na predloge organizacij diktirala.

Predstavniki organizacij so že več kot pred letom dni uvideli, da je nujna potreba združiti vse organizacije iz cele države v enotno zvezo ali udruženje, ter jih postaviti k skupnemu delu, to je postaviti eno močno skupno organizacijo za celo državo.

V ta namen so se zbrali delegatje pokrajinskih odborov decembra 1920 in septembra 1921 v Beogradu k skupnem sestanku, da obravnavajo enotno udruženje vseh jugoslovenskih vojnih žrtev. Zedinili so se in formirali zvezo vseh organizacij pod imenom „Udruženje vojnih invalidov, vdov in sirot kraljevine SHS.“, kateremu so določili središnji odbor v Beogradu, ter oblastne odbore v Zagrebu, Ljubljani, Sarajevu, Splitu in Novem Sadu in kotarske in sreske odbore po vseh pokrajinah.

To udruženje, dasi je bilo faktično že sklenjeno, se ni takoj udeležilo, ker je prišlo med središnjim odborom in prečanskimi odbori do nekega nesoglasja, vsled zahteve takratnega predsednika središnjega odbora, da mora podeljevati proste vožnje samo središnji odbor in da morajo imeti srbski invalidi razliko s prečanskimi pri pokojninah.

Radi tega se sklenjen načrt ni izvršil, vsaka organizacija je hodila naprej svojo pot. Pozneje se je zopet enkrat iskalo ublaženje na sestanku v Bosanskem brodu. Letos pa je prišel na čelo Beogradskega udruženja nov agilen odbor, ki je s svojim smiselnim delovanjem ugledil pot do udeležitve že poprej sklenjenega in formuliranega enotnega udruženja. Pozdraviti je bilo to dejstvo baš v času, ko se je delal in predelaval načrt novega stalnega zakona in ko se je vršil IV. medzavezniški invalidski kongres v naši državi.

Pri tej priliki so imeli udeleženci, posebno inozemci vpogled, kako složno stopajo vse jugoslovenske vojne žrtve naprej, v skupnem udruženju. Ko se je pretresaval načrt novega invalidskega zakona na konferenci v Ljubljani, v času omenjenega medzavezniškega invalidskega kongresa, je nastopilo udruženje prvič enotno in složno po zastopnikih središnjega odbora vseh oblastnih odborov.

Pripravili in sporazumeli so se med seboj, ter predstavljali na konferenci enotno močno udruženje, ki je nastopilo složno in zastavilo vse svoje sile za izdelavo novega bodočega invalidskega zakona.

Ob tej priliki je podal podpredsednik središnjega odbora, ki je nastopal kot referent udruženja pri predelavanju invalidskega zakona slovesno izjavo, ko je šlo za regulacijo pokojnin na ozemlju bivše Srbije in Črne gore in morebitne razlike v tem vprašanju. Rekel je: „Mi smo danes eno, vse vojne žrtve cele države morajo biti enake.“

To dejstvo, ki se je pred kratkim izvršilo, da se je pojavila po dolgem čakanju složnost in enotnost med vsemi vojnimi žrtvami naše države, je razveseljivo, ker se lahko pričakuje od tega napredka in pozitivnih uspehov.

Sreča je, da se je to izvršilo ravno še pred najvažnejšim momentom, ko se je predelaval načrt bodočega stalnega zakona, za katerega pravično rešitev so zastavile združene vojne žrtve cele države vse svoje sile.

V tem važnem času so še vojne žrtve z združenimi močmi na delo, zato je pričakovati pozitivnih uspehov.

Rešeno je toraj najvažnejše vprašanje ker je postavljen temelj stavbi. Na tem temelju bo treba v bodoče zidati, in paziti, da se dogradi. S tem, da se je dosegel sporazum med vsemi vojnimi žrtvami in postavilo enotno udruženje, da je dovršen stalen zakon, ki se mora sprejeti, se še ne sme misliti, da je vse gotovo.

Delati je treba naprej, da se udruženje še naprej utrjuje in izpolnjuje, da bo moglo kljubovati vsem napadom in nepravilnostim in da bo moglo započeti tudi razne samostojne akcije v gmotno pomoč vojnim žrtvam.

Pribiti je treba, da še niso vse vojne žrtve organizirane, da je treba pridobivati tudi te mlačneže v udruženje. Čim močnejše bo udruženje, tem boljše in agilnejše bo. Preurediti se mora udruženje tudi na znotraj.

Najprej je treba enotnih novih pravil, ki se bodo morale v bližnji bodočnosti sestaviti in sprejeti.

Misliti je treba tudi, kako bi se dobili kaki samostojni viri za pomoč članom. V ta namen bi bile dobre različne zadržke, ki bi lahko nudile vojnim žrtvam zaslužek in pomoč.

Gledati se mora tudi, da se dobi zveza z drugimi tovariškimi organizacijami v inozemstvu, predvsem slovanskimi. Te bi znale v marsičem koristiti, pokazati in izpopolniti.

Kakor kažejo stiki s tovariši inozemci, posebno Čeho-Slovaki o priliki kongresa, se bo moglo to najbrž v kratkem zgoditi. Ravno Čehoslovaška ima kolikor je znano vzor-organizacije, ki bi znale pri nas pokazati marsikaj poučnega in koristnega. Z dobrimi odnošaji in zvezami, bi se ustanovila velika federacija organizacij iz različnih držav, kot močna humanitarna zveza.

Zato je treba stati trdno in zastaviti vse svoje sile za splošno korist in zatirati vsako demagogijo. Treba je hoditi naprej za geslom „V slogi je moč!“

Vojaške prireditve in nedostatki.

Občinski uradi dostavljajo zadnji čas neka obvestila s katerimi se naznanja posameznim osebam, da jih je vojni okrug pridelil temu ali

onemu polku, bataljonu in kompaniji. Taka obvestila dobiva tudi mnogo vojnih invalidov, ki so za vsako vojaško službo nesposobni in vpokojeni.

Vsak invalid ima v rokah invalidsko spričevalo katero mu je izdala nadpregledna komisija po izvidu.

Vsakemu mora biti jasno, da se ljudi, ki so v vojni službi postali stalno nesposobni ter so bili kot taki od posameznih polkov odpuščeni in na podlagi zakona vpokojeni, ne more več vporabljeni za vojaško službo. To so ljudje, ki jim ali manjkajo udje, ali pa imajo različne težke telesne hibe, ki jih onesposobljajo popolnoma za vojaško službo, v veliki meri ali popolnoma pa tudi za civilne poklice. Nespametno bi bilo misliti, da se bodo ti ljudje še kdaj vporabljeni za vojake. Zakaj pa dobivajo tozadevna obvestila o pridelitvah k polkom? Ali je temu vzrok slaba evidenca ali se to dogaja namenoma? Gotovo je, da niti prvo, niti drugo ni na mestu. Invalidi so začeli s temi obvestili povpraševati okoli, kaj to pomeni, ali je to pomota ali norčevanje iz njih.

Da se cela stvar pojasni, je naš informator izvedel o celi zadevi sledeče:

Celo zadevo povzroča nepravilno uradno poslovanje.

Vse invalide iz različnih vojsk, polkov in držav, ki so imeli v rokah razne dokumente o odpustu iz vojaških služb, je po prevratu naša država, kot civiliste, ki so potrebni socialne pomoči, sprejela pod oskrbo ministrstva za socialno politiko. Iz tega ministrstva izhajajo vse odredbe in zakoni, ki se tičejo invalidov, vojaške oblasti pa nimajo nikakega posla z njimi. Vse nadpreglede je izvršilo to ministrstvo samo zase, da je dobilo število in kategoriziranje vseh invalidov. Tudi vojaške osebe, katere so sodelovale pri nadpreglednih komisijah, so bile kot nekaki izposojeni vojaški strokovnjaki v civilni komisiji, ki pa niso oficijelno zastopale vojnih oblasti. Vsi nadpregledni spisi so toraj samo po uradih socialne politike. Nasprotno pa vojni okruzi nimajo nikakega stika glede invalidskih evidenc z uradi socialne politike. Vojni okruzi poslujejo samo z občinskimi uradi, ki jim dajejo imena vojnih obvezancev posameznih letnikov za pozive. Od občin zahtevajo imena vseh moških iz gotovih letnikov, iste pa pošljejo vse brez izjeme s pomanjkljivo specifikacijo. Na ta način se dogaja, da pridejo vmes invalidi in pa tudi že mrtvi. Vojaške oblasti se tudi ne ozirajo na civilne odredbe in klasifikacije. One verujejo le tisto, o čemur so se same prepričale. Na ta način se bo mogoče zgodilo v slučaju mobilizacije, da se bodo morali vsi invalidi ali vsaj velika večina odzvati vpoklicom. Vojaške komisije bodo vršile še enkrat tisto delo s pregledovanjem invalidov, ki se je sedaj po civilnih uradnih funkcijonarjih že izvršilo. Tukaj se vidi zopet eno nepraktično poslovanje. Vprašanje je, če bi se v takratni naglici in površnosti, ne zgodile posameznikom velike krivice in muke. Zato je treba, da imajo uradi, ki vrše tozadevne sorodne posle skupnost med seboj, da se izdela natančna statistika vseh za vojno zmožnih in nezmožnih oseb, ker mora pri tako važnem in ogromnem delu aparat dobro funkcionirati. Vzeti je treba vedno najpraktičnejšo pot s katero se prihrani mnogo dela, nespornazumljenja, nezadovoljnosti in krivic.

Toliko v pojasnilo, da bodo invalidi na jasnem.

Oddelkom socialne politike odnosno nadpreglednim komisijam in komandam vojnih okrugov pa priporočamo, da zadevo, ki je za nas jako važna, medsebojno evidenco spopolnijo, da se steni odpravi nepotrebno beganje invalidov.

Medzavezniška, mednarodna ali vseslovanska federacija vojnih žrtev.

Že o priliki, ko so napravili 11. septembra udeleženci medzavezniške konference izlet na Bled, je eden izmed zastopnikov francoskih invalidov izrazil napram enemu izmed slovenskih invalidskih zastopnikov željo, da bi se sestali tekom konferenčnih dni sami zase **invalidi** oziroma invalidski delegatje vseh zastopanih držav in skušali ustanoviti nekako medzavezniško federacijo (zvezo) vojnih žrtev. Naše Udruženje se je tej želji rade volje odzvalo in je potem v Beogradu povabilo vse zastopnike invalidov na skupen sestanek. Povabilu so se odzvali Francozi, Italijani, Čehi, Poljaki ter Jugoslovani. Belgijci se niso odzvali ter so izjavili, da k taki zvezi ne pristopijo.

Debata, ki se je polagoma razvila, je bila mestoma precej živahna in je pokazala, da bi bila taka zveza za enkrat nemogoča. Prilike so v posameznih državah tako različne, da je za enkrat kakršnakoli tesnejša skupnost samo ideal, ki mu ni mogoče dati trdne oblike.

Zastopnik čeških invalidov je pojasnil, da obstojita v Češkoslovaški republiki dve organizaciji: češka in nemška. V zadnjem času se dela na to, da se obe organizaciji strneta v eno. V imenu čeških vojnih žrtev je izjavil, da pristopijo k mednarodni zvezi, ker stoje na stališču humanitete brez razlike narodnosti.

Od francoskih zastopnikov smo izvedeli, da obstoji v Franciji sedem invalidskih organizacij, od katerih imajo nekatere v svojih vrstah tudi borce, ne pa samo vojne žrtve.

Nato se je oglašil tovariš Jovović (Črna gora) in je izvajal, da ne more biti govora o kaki mednarodni ali medzavezniški zvezi vojnih žrtev, dokler se ne spoznamo med seboj. Treba bi bilo proučiti vprašanje podrobno, na kar naj bi naše Udruženje sklicalo kongres, ki bi glede nas končno veljavno odločal.

Tov. Krušič (Ljubljana) je nato predlagal, da je treba izvesti najprej udruženje vseh slovenskih vojnih žrtev, kjer bi bili zastopani tudi Rusi in Bolgari. Šele potem bi se mogli družiti z ostalimi.

Tov. Rosandić (Zagreb) je izjavil, da je v principu za udruženje vseh vojnih žrtev sveta, brez razlike vere in narodnosti. Bol, ki družijo invalide, je povsod ista. Zato je Udruženje v Zagrebu že bilo v vezi z večimi internacijonalami.

Tov. Nedić (Beograd) je predlagal, naj se skliče posebna konferenca, ki naj prouči to vprašanje.

Zastopnik italijanskih invalidov je izjavil, da je proti taki federaciji. Bila bi namreč brez pomena, ker ne bi imela nobenih resničnih uspehov.

Nato je tekom nadaljnjega razgovora ob precejšnji veselosti prišlo na dan dejstvo, ki je popolnoma potrdilo mnenje invalidskega zastopnika Italije. Bivši predsednik Središnjega odbora v Beogradu, tov. Štefanović, je priključil srbske tovariše k nekemu mednarodnemu (francoskemu?) udruženju vojnih žrtev. O tem pravzaprav ni nihče vedel nič konkretnega. Le to so vedeli, da bi bilo treba plačati na leto — 1000 frankov članarine!

Glede vprašanja, ali naj bodo vojne žrtve organizirane same zase, ali pa naj se udružijo skupaj z borci (udeležniki vojne sploh) so bila mnenja različna. Francozi so želeli skupnost z borci. Italijani so naglašali, da naj borci pridejo k invalidom, ne invalidi k borcem. Potemtakem so bili Italijani prav blizu francoskega naziranja. Poljaki so zahtevali, da morajo biti organizacije vojnih žrtev samostojne, da morejo lažje voditi boj za socialno preskrbo in boj proti vojni. Čehi so izjavili, da k zvezi, ki bi imela v svojih vrstah tudi borce, nikakor ne morejo pristopiti. Zveza bi morala biti nadstrankarska in bi morala imeti v svoji sredi tudi udove in sirote.

Ko se je zasukala debata na to, ali naj bo to zveza mednarodna ali medzavezniška, so izjavili Francozi, da k mednarodni zvezi ne morejo pristopiti, dokler ni rešeno vprašanje — nemških reparacij.

Izjava je delovala zlasti na nas Jugoslovane kakor mrzel tuš; kajti tudi mi imamorane, naše Primorje, naš Korotan, Dalmacija in še nebroj pokrajin, ki so naše in ne smejo k

nam. Zato je bil za nas edino mogoč izhod, da smo po tov. polkovniku Diniću (Beograd) izjavili, da si pridržujemo pravico do konkretne izjave dotlej, dokler ne proučimo v tej zadevi vseh podrobnosti.

Za nas Slovence je bila ta debata zelo poučna. Pokazala nam je eno: da v drugih državah vojne žrtve brez pridržka ščitijo tudi svoje narodne pravice. Če to delajo veliki narodi, koliko bolj smo dolžni ravnati tako mi, ki smo v krogu narodov le neznatna točka. Ta zavest nas je tembolj utrdila v želji, da se čim tesneje združimo z ostalimi Slovani. Kakor smo vojne žrtve Jugoslavije našli način, da smo se preko vseh ovir ujedinili, tako upajmo, da bomo tudi v pogledu splošno slovanskega ujedinjenja našli pot, da bomo prehiteli diplomate in si segli v roko vsi: Jugoslovani, Bolgari, Čehoslovaki, Poljaki in vsi Rusi.

Temu cilju bo odslej v znatni meri posvečeno naše organizatorično in propagandno delo.

Par splošnih pripomb o VI. medzavezniški invalidski konferenci.

Vest, da se bo vršila VI. medzavezniška invalidska konferenca v Jugoslaviji, je svojčas vzbudila v vrstah vojnih žrtev precéjšnje razočaranje.

Egon Friedl, nemški modroslovec, pravi, da je v trditvah širokih slojev vedno nekaj resničnega in pravičnega. Tako je bilo tudi tu. Pravilne so bile nade, pravilno do gotove meje tudi razočaranje.

Da so bile nade prevelike, to je krivda našega dnevnega časopisja, ki je nazvalo konferenco kar kratko „invalidsko“. To ni bilo točno; kajti ta naziv je vzbudil domnevo, da bodo potem kot enotna falanga stopili pred vlade prizadetih držav in predložili sklepe in zahteve. To pojmovanje, za vojne žrtve mogoče precej idealno, je bilo v bistvu dokaj naivno; zato so bile tudi nade, izvirajoče iz nje, preobile in na pesku zidane, poznejše razočaranje pa vsled tega ne popolnoma utemeljeno.

Manj zmote bi bilo v nasprotnem slučaju, ako bi namreč invalidi vedeli kako je pravzaprav s temi konferencami. Te konference se vrše vsako leto. Prireja jih stalen medzavezniški odbor, ki ima svoj sedež v Parizu. Konference se vrše po inicijativah posameznih vlad. Obravnavajo se vprašanja, tičoča se invalidov, ki delajo vladam največje preglavice.

Gotovo je, da take konference niso brez pomena, gotovo je pa tudi, da ne morejo invalidom ustvariti raja na zemlji. Svoj pomen imajo te konference zlasti v proučevanju invalidskega položaja v raznih državah. Mimorede naj tu samo omenim, da Italija in Francija ločita invalide v dve skupini: one, ki so bili že preje državljani teh dveh držav in one, ki so doma iz pokrajin, ki so šele po vojni pripadle tema državama. Z drugo besedo: Italija in Francija presojata invalide oziroma vojne žrtve sploh s političnega, ne pa zgolj s človekoljubnega stališča. Zato so bili zastopniki teh dveh držav uprav presenečeni, ko so čuli, da sedaj pri nas niti država niti invalidi sami ne poznajo razločka med žrtvami bivše kraljevine Srbije in onimi iz ostalih pokrajin današnje Jugoslavije.

To le za primer.

V ostalem je imela naša država oziroma naša vlada pri tej konferenci še en cilj pred očmi: Pokazati je hotela tujcem, med katerimi so bile razne ugledne osebe, da nismo kaka kolonialna provinca te ali one velesile, temveč kulturna in civilizirana država. Zato je tudi bila konferenca porazdeljena na vsa tri glavna mesta naše kraljevine: Ljubljana, Zagreb in Beograd. Ravno to je tudi bilo vzrok, da je bilo povsod več ali manj pompa.

To se nam je zdelo potrebno pripomniti v pojasnilo. Zoper to tudi vojne žrtve nimamo povoda delovati. Kajti tudi v našem interesu je, da razženemo in razbijemo predsodke, ki v inozemstvu vladajo o nas. Če se nam na ta način posreči utrditi ugled in blagostanje države, smo pomagali tudi samim sebi. Saj smo tudi mi sinovi in členi te države.

Ortopedija in protezna tehnika v Italiji.

(Referat študijskega potovanja po italijanskih zavodih.)
Dr. Fran Minar, asistent kirurškega oddelka splošne bolnice, Ljubljana. (Nadaljevanje.)

Hygroskopičnost je edina napaka, ki jo predbacivajo nasprotniki fibre. Lollini ima popolnoma prav če trdi, da je tudi les hygroskopičen.

Po tem kratkem uvodu prehajam k prave-mu popisu izdelovanja protez po milanskem vzorcu in sicer v prvi vrsti k

protezi za spodnjo ekstremiteto.

Izdeluje se na sledeči način:

Najpreje je treba napraviti model iz mavca, po katerem se na posebnem kopirnem stroju izdeluje leseni model. Fibra se vloži za 24 ur v vodo, potem se položi na leseni model ter fiksira; v tej lega se provizorno pribije z žebli. Ko se posuši, se vrši nadaljne izdelovanje.

Radi natančnosti popišem najprej milanski pilon potem milansko definitivno protezo za stegno.

Pilon tehta samo 950 g. Njegova oblika je razvidna iz načrta; robova sta zvezana z medenimi žebli. Na spodnjem koncu je opremljen z lesenim in gumijevim nastavkom. Zgornji rob nosi poseben del, izdelan iz plute in impregiran s celulozom. Ta del imenujejo Lahi anello — prstan; je premakljiv in prav lahko nadomestljiv.

Ta pilon je ravno zato praktičen, ker zado-stuje nadomestiti samo zgoraj imenovani prstan če krn splashne ali če njegova miškulatura atrofirira. Radi hygroskopičnosti je cel pilon nama-zan (impregnian) s celulozom. Pilon je zelo trpežen, skoro neverjetno je, kako je resistent. Nek delavec je v moji prisotnosti tolkel z njim tako močno na nakovalo, da bi se pilon iz drugega materiala razbil, medtem ko je ostal fibrov pilon popolnoma intaktan. Tudi konstrukcija je zelo enostavna.

Konstrukcija definitivne milanske proteze je zelo različna od konstrukcije iz drugih italijanskih delavnic. Prof. Galeazzi v Milanu se je bavil s proučevanjem posebne konstrukcije za stegnovo protezo in je poročal o svojih opazovanjih in o konstrukciji stegnove proteze na devetem ortopedičnem kongresu v Milanu leta 1918. Istočasno je objavil svoj referat pod naslovom „Contributi di tecnica protetica“. Citiram v originalu glavno idejo in resumée prof. Galeazzi-ja: „Nel mutilato fornito di cosciale ridigo noi vediamo, ad ogni fase d'appoggio sull'arto protetico, disegnarsi netto il fenomeno di Trendelenburg colla caduta del bacino verso la gamba sollevata, mentro questo fenomeno o non esiste o si presenta in grado molto meno ovidente nel mutilato fornito di un arto a cosciale elastico ben rispondente allo scopo.“

È da questo punto di vista, da cui considero oggi la questione, la superiorità del cosciale elastico sul cosciale ridigo si dimostra reale anche nella fase del passo, in cui l'arto protetico funziona da pendolo.“

Avtor priporoča konstrukcijo stegnovega dela proteze v materialu, ki se da dobro prilagati. Na ta način upa, da se prepreči šepava hoja pri amputiranih. Po tem pojasnilu nam bo tudi jasno, zakaj je izgotovljena v Milanu stegnova proteza iz dvojnega materiala, t. j. stegnov del iz usnja, golenski del iz fibre. Golen se izdeluje na lesenem modelu na podoben način, ki smo ga že omenili. Koleno in obroč za stegno sta izgotovljena v enem kosu, kateremu je primontiran sredi kovinski lok, ki nosi na sprednjem robu zobčasto napravo, v kateri se aretirajo kolenski kljun; ta je fiksiran na golenskem delu; stegnov del je napravljen iz usnja na ta način, da se zapanja spodaj s pomočjo usnjene traku, kakor vrstica pri čevljih.

Še eno posebnost nam kaže zgoraj imenovana proteza in sicer v konstrukciji stopala ter artikulacija gležnja. Do sedaj izgotovljene proteze so bile opremljene z jeklenim peresom in posebnim sistemom vijakov, ali pa s gumijevimi nasadci (Tamponi). Ta sistem je nadomeščen s takozvano artikulacijo na jarem (articulazione a giogo), ki se nahaja v posebnem klinu in bilancira kakor na tehtnici; jekleno pero je nadomeščeno s posebno močnim trakom iz jadvovine, ki se lahko regulira na stegnovem delu s pomočjo posebnega mehanizma. To je velikega pomena. Amputiranec namreč daje avtomatično, s pritiskom na posebno napravo, ki jo ima v žepu hlač, stopalu primerno lego, t. j. pri hoji na ravnini je stopalo vzporedno z rav-

nino, pri hoji navkreber spremeni lahko to lego v dorzalno fleksijo, pri stopanju navzdol jaremahne stopalo navzdo (equinismus).

Oblika proteze za eksartikulirano kokso je najbolj razvidna iz načrta. Na ta način izgotovljena definitivna proteza za stegno tehtata 2000 g. Cena pa ji je približno 500 lir.

Pripomniti hočem še eno posebnost golenske proteze za amputirance, pri katerih se koleno ne more popolnoma stegniti. Na dorzalni strani podkolenskega dela je montiran poseben nastavek za krn; ta nastavek je zvezan s pomočjo vijaka z obročem golenskega dela; na ta način se vrši tudi počasna redresija krna.

Vredno je omeniti tudi milansko delavno in paradno protezo za zgornjo ekstremiteto.

Milanska delavna proteza za amputirance je bila pri konkurzu 103 konkurentov najbolj ocenjena. Zanimiva je v sledečih posameznostih.

1. Opora za nadlakt obstoja iz več ozkih, odprtih obročkov, ki so zvezani s tremi usjennimi trakovi. Prednost te konstrukcije obstaja v tem, da stisne tako konstruirana opora izvrstno musculus biceps in ne ovira pohabljenca pri delu kot bi ga n. pr. oviral tesen pas, ki ne bi dovoljeval transpiracije in bi se pri delu lahko premikal. Musculus biceps se vsled pritiska obročkov tudi okrepi, tako, da ne atrofira.

2. Druga prednost proteze je univerzalni nastavek, na kateri se lahko montira vsako orodje; eventuelno se lahko montira tudi umetnaroka. Ta sistem je konstruiran na podlagi takozvanega kroglastega sklepa (Kugelgelenk), ki dovoljuje fiksacijo orodja v vsakem smislu in po potrebi.

V drugih ortopedičnih aparatih ni nobene razlike od aparatov, ki se izdelujejo v drugih laških delavnicah. Glavni material je celuloid.

Pravilnik

za izvrševanje zakona o začasnih pomoči invalidom in rodbinam umrlih, padlih in pogrešanih vojniki kakor tudi nekaterih civilnih vojnih žrtev. (Nadaljevanje.)

§ 37. Področnim organom se nalaga, da morajo v svojem področju točno presojati vse možnosti in pogoje, ob katerih bi se mogel strokovni pouk invalidov vršiti izven posebnih invalidskih zavodov, bodisi po raznih šolah, bodisi pri raznih podjetjih, bodisi pri posameznih pridobivalcih. Zlasti se priporoča, s stalnimi in ambulantnimi tečaji organizirati strokovni pouk invalidov-poljedelcev kakor tudi višji teoretični pouk invalidov-obrtnikov.

Ako bi bilo iz izrednih razlogov in zaradi velikega števila invalidov nemogoče, zavarovati njih strokovni pouk v zmyslu prednjih odredb, morajo podati področni organi obrazložene predloge ministrstvu za socialno politiko, ki uporabi predzadnji odstavek člena 13. zakona.

§ 38. Invalidi enega okoliša se smejo po predhodnem sporazumu pristojnih oblastev sprejeti tudi v zavode v drugem okolišu, kolikor je praznih prostorov. To velja zlasti za one vrste šol, ki niso ustanovljene v vsakem okolišu.

§ 39. Preden se otvorijo novi in razširijo že ustanovljeni zavodi za strokovni pouk invalidov v mejah proračunske možnosti, je treba odobritve ministrstva za socialno politiko.

§ 40. Katere otroke je treba smatrati v členu 13. zakona za „pohabljene“, o tem odločajo podrejeni organi v konkretnem primeru analogno navodilu za predlaganje invalidov l. br. 15.516 z dne 11. junija 1921.

V dvomljivih primerih odloča dokončno ministrstvo za socialno politiko.

Taki otroci se sprejemajo v posebne invalidske šole, ako je kaj praznih mest. Tudi glede te vrste otrok veljajo predpisi o olajšavah in ugodnostih za opravljanje izpitov, ako ima tak otrok pogoje člena 1. B. tega zakona.

Za ostale otroke velja zakon o radnjama, po katerem je treba urediti njih pouk.

Taki otroci so glede vzdrževanja izenačeni z ostalimi gojenci istega zavoda.

IV. poglavje.

Podpore ob ustanovitvi ali izboljšavi pridobitnega položaja in razne ugodnosti.

K členu 14.

Darila in posojila.

§ 41. Vsakemu vojaškemu ali civilnemu invalidu in vsaki rodbini padlega, umrlega ali

pogrešanega vojnika kakor tudi vsaki rodbini civilne vojne žrtve se daje posebna pomoč za ustanovitev ali izboljšavo pridobitnega položaja, ako ugotovi invalidski oddelek (oblastni invalidski odsek) ministrstva za socialno politiko sporazumno z invalidsko družbo, da to podpora zasluži.

Ta posebna pomoč se daje v obliki daril ali brezobrestnega posojila v mejah proračunske možnosti in sredstev narodnega fonda za invalide in rodbine vojniki, padlih med vojno.

V tem primeru morajo podrejeni organi vpoštevati imovinsko in rodbinsko stanje, istotako pa razmere onega, ki se mu daje darilo ali posojilo.

Višino darila ali posojila je odrediti po finančnih sredstvih in številu prosilcev. Področni organi morajo vedeti, da je treba iz teh sredstev najprej zadostiti obveznostim iz § 42.

§ 42. Zakonito in brezpogojno pravico do posebne pomoči ob ustanovitvi ali izboljšavi pridobitnega položaja v zmyslu člena 14., prvega in drugega odstavka, tega zakona imajo samo oni invalidi, ki so v zmyslu tega zakona dovršili strokovni pouk v rokodelstvu ter opravili mojstrski izpit, to pa samo oni invalidi, ki so se strokovno izučevali z odobritvijo invalidskega oddelka (oblastnega invalidskega oddelka). Ti imajo pravico, da se jim podari potrebni denar za orodje in da dobe brezobrestno posojilo 2000 dinarjev za dve leti. (Dalje prih.)

Društvene vesti.

Shod invalidov se vrši v nedeljo dne 15. t. m. na Jesenicah na Gorenjskem. Poročala bo sta delegata centralnega odbora iz Ljubljane o udruženju in načrtu bodočega zakona. Pričetek dopoldne po prihodu ljubljanskega vlaka. V interesu vseh invalidov in vdov je, da se tega shoda polnoštevilno udeleže.

Prejem denarja. Centralni odbor v Ljubljani je prejel od središnjega odbora v Beogradu znesek 81.000 Din, ki ga je ministrstvo za socialno politiko izplačalo kot prvi obrok iz 1/100 dohodkov od državnega duhanskega monopola za ojačenje organizacij in podporo bednim organiziranim vojnim žrtvam. Ta denar se bo razdelil na posamezne podružnice za ta namen. Razposlane so tozadevne tiskovine na podružnice, v svrhu izpolnitve natančnih podatkov, ki bodo služili pri razdelitvi. Opozorjamo pa tudi naše članstvo, da radi teh podatkov čimpreje stopi v stik s svojimi podružnicami.

Plenarna seja središnjega odbora se vrši dne 6. t. m. ob 9. uri v Beogradu. Poročalo se bo o delu središnjega odbora v preteklem mesecu in se bo določil tudi dnevni red bodoče konference, ki se bo vršila dne 28. t. m. v Beogradu. Naš centralni odbor, je poslal na to sejo enega delegata, za konferenco pa se določi delegate pozneje.

Kje je delovanje? Poverjeništvu v Brežicah in podružnica v Cerknici, sta kakor se nam vidi precej mrtva, ker že delj časa ni ničesar čuti o delovanju in tudi dopisi centralne pisarne iz teh krajev hodijo nazaj. Kaj je vzrok temu? Tovariši na delo!

Nakazan kredit. Urad za nakazovanje pokojnin je po dolgem čakanju vendar enkrat prejel kredit za izplačevanje zaostalih pokojnin in doklad. Po tozadevnih informacijah pridejo v poštev najprej vojne vdove, potem težki invalidi in nazadnje vsi ostali. Vsak naj toraj malo počaka, da pride na vrsto, in ni potreba vlagati brezpredmetnih vlog, ki samo zadržujejo delo.

Našemu dobrotniku.

V dneh, ko smo v Ljubljani obravnavali načrt našega bodočega invalidskega zakona, smo imeli priliko spoznati človeka, ki bo v srcih vseh vojnih žrtev Jugoslavije živel, dokler ne leže v grob zadnja sirota, ki jo je pahnila v bedo minula svetovna vojna. Ta človek je dr. Jež.

Vse svoje moči je posvetil invalidskemu vprašanju. Z neverjetnim sočustvovanjem in z globokim razumevanjem je izdelal načrt invalidskega zakona, ki je skušal v okviru možnosti dati vojnim žrtvam vse, da jim olajša njihov trpki položaj. Tudi želje in nasvete, ki so jih pri obravnavanju načrta zakona stavili zastopniki invalidov, je dr. Jež vedno sprejel ali vsaj skušal najti način sporazuma.

Zato mislimo, da ne pretiravamo, če trdimo, da bo končna rešitev našega vprašanja njegova zasluga. Hvaležnost tisočerihih src vseh vojnih žrtev širom Jugoslavije naj mu bo skromno, a iskreno plačilo!

Razne vesti.

Frankirajte pisma. Z dnem 25. t. m. so se povišale zopet poštno pristojbine. Veliko poverjeništev, podružnic ter posameznih članov pošilja centralni pisarni v Ljubljano pisma in dopisnice, ki niso zadostno frankirane. Centrala mora vsled tega plačevati kazni, ki so pri sedanjih visokih taksah velike. Opozorjajo se vsi dopisniki, da znaša sedaj pristojbina za pismo v notranjosti države 1 Din, za dopisnico pa 50 para. Treba je strogo paziti na to, da se ne frankira premalo, ker centrala ne more plačevati kazni, ker nima zato denarja. V bodoče centrala premalo frankiranih dopisov ne bo sprejemala, za kar naj si vsak dotični, ki ne pazi, posledice sam sebi pripiše.

Zasebna popravila protez se smejo po začasnem invalidskem zakonu in pravilniku izvrševati le v nujnih malenkostnih slučajih v katerih ne presega plačilo za popravilo 50 dinarjev. Do tega zneska sme invalid potrošiti za popravilo v privatni delavnici. V vseh slučajih, kjer je treba večjega popravila in plačila, pa se mora vsak invalid obrniti do državne protezne delavnice. Invalidski odsek je dobil par slučajev, kjer se invalidi niso držali te določbe. Opozoril je organizacijo, da se v takih slučajih ne bo oziralo na povračila in da naj se vse invalide, ki imajo proteze, o tem obvesti.

Za bedne delanezmožne v Nemčiji. Berliner Tagblatt od 30. VIII. t. l. poroča: Na povabilo centralne zveze invalidov in vdov v Nemčiji, sta se vršili dne 15. in 25. avgusta t. l. v državni zbornici dve seji, pri katerih so bili navzoči poleg gori navedene zveze in nemške ljudske zveze za tirjanje invalidskih interesov, tudi zastopniki delodajalcev in delojemalcev industrije, trgovine in poljedelstva ter delavskega ministrstva in pruskega dobrodelnega ministrstva. Od zastopnikov invalidskih zvez je bilo predvideno, da se za vse prejemalce rent in ubožnih podpor vpeleje takoj velika podpora akcija v svrhu izpolnitve nezadostne oskrbe od strani držav in občin. Mišljeno je tako, da se bo oddajal ves donos ene delavne ure v delavskih in trgovinskih podjetjih za akcijo v svrhu pomoči potrebnim. Vsi drugi zastopniki gori omenjenih organizacij so stavili svoje organizacije v svrhu izpeljave te akcije na razpolago. Državno delavsko ministrstvo naj se opozori, da izda v najkrajšem roku oklic na nemško ljudstvo, da to pomožno akcijo v polni meri započne.

Zgubljeni sta bili dve žepni uri na potu od kavarne Krapš do Invalidskega doma. Uri nista bili last dotičnika, ki jih je izgubil. Ker je isti invalid, se naproša najditelja, da odda uri v upravi Invalidskega doma v Ljubljani, Šentpeterska vojašnica, proti primerni nagradi.

Razpis. Pri okrajnem sodišču v Ptujju je razpisano mesto izvršilnega uradnika. Prošnje se vlagajo do 1. novembra 1922 na predsedstvo okrožnega sodišča v Mariboru. Več v Uradnem listu ali pa se poizve v pisarni centrale naše organizacije.

Velikodušnost oskrbnika: Na posestvu grofa Herbersteina v okolici Ptujja je bil uslužben kot gozdni paznik 60% vojni invalid Janez Bezjak. Po štirih letih zveste službe se ga je lotila padavica, radi katere mu je tankajšnji oskrbnik odpovedal službo. Invalid je sedaj brez služka in brez vsakih sredstev in ga kot takega podi oskrbnik še iz stanovanja. Pri dotični upravi, bi se dalo z lahkoto dobiti primerno mesto, katero bi mogel Bezjak kljub svoji bolezn, ki kakor znano, napada samo včasih, opravljati. Dotični oskrbnik pa menda sploh mrzi invalide in protežira raje gospodične. Pomisli naj, da se ž njim še tudi lahko tako godi.

Za tiskovni sklad so darovali:

Podružnica Murska Sobota	Din	32.50
Podružnica Tržič	„	10.—
Karol Wella, Sv. Jurij v Slov. Gor.	„	12.—
Zore Joško, uradnik v Ljubljani	„	20.—
Majcenič J., trafikant v Kočevju	„	10.—
Jerala Franc, Kranj	„	10.75
Neimenovana iz Celja	„	10.—
Novak J., urad. sluga v Ljubljani	„	10.—
Roš Eduard, Rant, Novak Jernej, Novak Janez, Zalokar Alojz	„	20.—

Skupaj Din 135.25

Iskrena hvala! — Tovariši posnemajte!

Odgovorni urednik: Franc Belinc.
Tisk tiskarne J. Blasnika nasl., v Ljubljani.

LISTEK.

Ivan Albrecht:

Bremena.

II.

Mojca, ki je nosila domače nazivanje Čevhlja in rodbinsko ime Kosirnik, je sedela v sobi in je jokala. Bilo je zvečer in tišina kakor v grobu. Stara ura, ki je strmela s stene, je počivala že nekaj let. Leseni strop je tiščal k tlom in ponekod so že zlezla težka bruna s stenskih paskov in so grozeče molela navzdol. Čevhlja je vstala izza mize in je sedla na posteljo, da je videla skozi okno na vrt in proti trgu, kjer so strmeli tovarniški dimniki v mrak. Za hip je uprla lehti na kolena in je skrila obraz v dlani — kakor da hoče pregnati nekaj zoprnega od sebe. Odurno in nadležno pa se ji je zdelo vse, kar je tisti trenotek prekrizalo njene misli. Vse je bilo kakor bič in groza, ki pali človeka noč za nočjo, ako si je bil kdaj v prešernosti ukradel en sam trenotek radosti...

Takrat je bilo leto in solnce in slast, ki kliče in zove življenje povsod, kamorkoli more seči misel naslade. Bili so to topli večeri, polni cvetličnega in vonja — trenotja, slajša od medicine. Še božja čuda ne ostanejo sama v teh hipih razkošja — in Marija z Macna poseti Mater božjo žihpoljsko. Kakor goreča kópica završi posetnica preko neba. Iz križa na cerkvi vzkipi in v križ se potem izgubi, da je znak milosti božje za vse ljudi, ki iščejo prave sreče in radosti.

„Le kaj je pravo na tem svetu,“ je glasno vzdihnila Mojca iz razmišljanja — „tega ni povedala menda še nobena glava.“

„Skozi okno je planila mesečina v sobo in z vrta je bilo zdaj-pazdaj čuti ptiča, ki je začivkal v spanju. Čevhlja je ogledovala preperelo posteljo in otožnost je naraščala z vsakim hipom. Petintridesetletna Mojca si je želela drugačnega življenja, bivanja, ki ne bi bilo obsojeno v večno samoto... Kakor je bila sobica tesna in oprava borna, je vendar vse govorilo o veselih dneh minulosti in o sreči, ki so jo uživali in užili predniki, rod za rod, bogve kako daleč nazaj. Tu so sanjali mladi ženini in neveste o tisočerih načrtih; tu so prejemale roditelji deco; tu je kriknila tudi ona v svet. Čemu? Zakaj je sploh potrebna, ko je vendar vse njeno življenje ena sama nadloga?...

Tisto poletje, ko je bila Nana bolna in je kazalo tako, da ni več daleč smrt, je začel Dreja hoditi k njej.

„Saj smo le svoji ljudje, kajne Mojca,“ je dejal, ko je prišel prvokrat. Bilo mu je nerodno, da je obstal pri vratih kakor berač, a tudi njej ni bilo čisto vseeno, kaj in kdo pride v hišo. Zato je rekla samo medlo:

„Dreja?“

„Saj veš, da gre z Nano h kraju.“

Čevhlja ga je pogledala in mu ni verjela.

„Kar suši se,“ je zopet zategnil svak in je pristopil bliže: „Ali bi imela ti kaj mleka? Zdravnik je ukazal samo take jedi, ki jih pri nas nimamo.“

Ko se je Mojci zazdelo, da so besede resnične, jo je zmoglo usmiljenje.

„Pa ni nihče povedal preje, saj vendar ne živim v zakletem gradu.“

„Na,“ je pomislil Dreja. „Pravijo pa le, da ni kar tako pri bajti.“

Čevhlja je nekoliko zardela in je molčala. — Saj ni vse skupaj vredno besede — je pomislila z nevoljo — kaj šele, da bi o tem govorili ljudje, ki jim je njena bajta deveta briga! — Stopila je v klet, kjer je imela shranjen živež, in je prinesla Dreji, kar je želel. S skrbno roko je izbrala še eno in drugo reč, ki se ji je zdela primerna za bolnico. V mislih se je celo nagibala k temu, da bi obiskovala sestro, vendar se ni mogla odločiti, ampak se je zapletla v pogovor s svakom.

„Zmirom sem mislila, da ne more ostati vse kar tako na nič in tjavendan! Saj sem ji bila tako na poti, da bi me bila najraje potopila v žlici vode. Toda — le verjemi, Dreja, da ne uide nihče brez računa. Pravijo, da ima vsaka ura svojo moč —“

Svak, ki je bil kocinast in bled v obraz, je sedel in pobobnal s prsti po mizi:

„Ne vem, kaj je v vašem rodu, da ste si tako osovraženi med seboj. Jaz pravzaprav nisem nikjer za navskrižje, saj veš!“

Mojca ga je pogledala s pozornim pogledom. „Tak si ko vsi drugi“, mu je hotela reči, vendar je pripomnila samo:

„Eh, no! Sila je menda najboljša šola na svetu. Mogoče dotera tudi Nano k pameti... Če takole pomislim, je bila včasih čisto dobrega srca. Začelo se je šele takrat, ko so umirali mati. Saj itak veš — kaj bi ti pravila!“

Dreja je ogledoval mleko in druge darove in je občutil v srcu jedko zavist. Bal se je svojih skritih misli, ki so ga žgale in palile ter so klicale željo po imetju na dan... Bil je kmečki sin, dete svobode in polja, kjer caruje solnce v lepoti. Od mladih nog je bil vajen spati v domači hiši, hoditi po lastnem svetu in živeti tako, da se je smelo oko pasti v daljine po polju, po travnikih in po gozdovih ter reči: „To je naše!“ Toda končno je dom dal prostora enemu, ostali pa so morali v svet — kakor in kamor je koga vleklo srce... Dreja je krenil v tovarno; kajti v tistih dneh ga kmetija ni veselila. Poznani je sicer dekleta v hišah, ki so klicale po možu in po gospodarju, toda on je hotel proč! Mikalo ga je tja, kjer hropejo stroji ter je delo določeno in odločeno kakor na uri čas. Za delom pride prostost, teden za tednom denar — in potlej nedelja, dan, ko je človek lahko gospod!...

Ko pa so začele v tovarni padati saje na roke in na obraz, so umrle vse lepe misli, a glava je bila težja od dne do dne. V srce je pala bojazen in zavest odvisnosti, tista nerodna misel, ki ščegeče človeka z očitanjem, da je teptanec in siromak, ki mu stotisoč okolnosti meri vsak, še najkrajši korak... V duši je vstal klic po zemlji in po imetju, ki jamči človeku prostost. Hotel je nazaj, a vmes so že bila leta in roka je bila vajena drugega dela, nego ga opravljajo seljaki; zato je ostal. Bil je miren in tih, le misel je venomer silila k izhodu in oči so nestrpno iskale nečesa. Gledal je tako temno, da je vstala govornica o hudem pogledu Ogrizovega Dreje. Vedel je tudi sam, da govori o tem zlasti ženski svetu, ki čuti v hudem pogledu višjo moč, kakršna ni podeljena vsakemu človeku, kajti kdor ima hudi pogled, upre oči vate, pa začutiš nenadoma bolečine v glavi ali zapadeš celo popolnoma v njegovo oblast! Če ti veli, da ubij očeta, ga boš ubil in ne boš mogel drugače...

Vse to je vedel Dreja in je bil vsled govoric uverjen, da je drugačen nego ostali ljudje in kakor poklican in rojen, da preživi in doseže nekaj posebnega na svetu. Čakal je od dne do dne in je segal v svojih sanjah v višine, ki jih ni mogel niti docela pojmovati. Toda želje so ostale brez uspeha v srcu in edino, kar je dosegel, je bilo delavsko dekle, ki mu je palo v naročje nalik zrelemu jabolku; kajti Dreja je bil v tistih dneh dokaj čeden fant.

V začetku mu je stvar nudila zabavo, pozneje pa je otopel in se je zastudil samemu sebi v takem početju. Moči so ga začele polagoma zapuščati, čisto lahko spočetka, tako da je čutil komaj ob ponedeljkih, kako se mu za spoznanje tresejo roke. Pozneje so legle že prve gube na lica in Dreja se je prestrašil ob misli, da se stara — samec brez vsega... V tistih dneh je spoznal Čevhljevo Nano, dekle, ki je bilo lepo v svojem cvetju in je imelo upanje, da dobi po materi bajto. Ta okoliščina je podžgala delavčeve misli, da se je oprijel dekleta in nade, da pride po njem do lastnega imetja. — Nana je služila v Trstu in je prihajala od časa do časa pogledat, kako je z domom. Ob taki priliki je prejela od Dreje dar, da je bila z njim uklenjena za vse življenje.

„Pa če ne dobim bajte, Dreja?“

Gledala je verno in v glasu ji je drhtela taka bojazen, da je bil delavec kakor začaran.

„Si jo pa postaviva sama,“ je menil trdno. „Nekaj gotovo dobiš. Če ne hiše, pa denar!“

„To že,“ je dahnila ona in je zopet odšla v svet. Toda življenje, ki je kalilo v njej, je pilo mladost in je dušilo smeh; vendar ga je ljubila in ga je v sladkem pričakovanju ovenčala z najlepšim cvetjem svojih sanj...

(Dalje prihodnjič.)

Strojno
mizarstvo

Vojni invalid
M. Gogala na Bledu

Zahtevajte oferte!

Izdeluje in dobavlja
vsakovrstne mizarске
izdelke po naročilu
in konkurenčnih cenah

Joško Videtič, Tržič
kleparska delavnica

Sprejema se vsa v to stroko spadajoča
dela, stavbna in galanterijska, pokri-
vanje in barvanje streh in zvonikov, iz-
delovanje ornamentov, napeljave vodo-
vodov, kopalnih sob etc.

Postrežba točna, delo ceno in solidno.